

MERIPELASTUSOPAS

2006

5. OSC

On-Scene Co-Ordinator
Onnettomuuspaikan johtaja

MERIPELASTUSOPAS

2006

5. OSC

On-Scene Co-ordinator
Onnettomuuspaikan johtaja

Rajavartiolaitos
Raja- ja merivartiokoulu
PL 5
02151 Espoo

Verkkoversio ja päivityssivut:
www.raja.fi/meripelastusopas2006

ISBN 952-491-116-7 (pdf. kansio)
952-491-121-3 (pdf. osa 5)

1. painos 2006

Edita Prima Oy, Helsinki 2006

SISÄLLYSLUETTELO

5.	ONNETTOMUUSPAIKAN JOHTAJA (ON-SCENE CO-ORDINATOR, OSC)	4
5.1	Onnettomuuspaikan johtajan tehtävät	4
5.2	Onnettomuuspaikan johtajan toimenkuva	5
5.3	Onnettomuuspaikan johtajan varustus	5
5.4	Onnettomuuspaikan johtoryhmä	6
5.5	Onnettomuuspaikan johtajan ja meripelastusjohtajan yhteydenpito	7
5.6	Etsintä-/pelastussuunnitelman tarkoitus ja toteuttaminen	7
5.6.1	Pelastussuunnitelman vaiheet ja sisältö	8
5.6.2	Pelastussuunnitelman pääpiirteet	8
5.6.3	Onnettomuuspaikan johtajan nyrkkisäännöt	11

5. ONNETTOMUUSPAIKAN JOHTAJA- OSC (ON SCENE CO-ORDINATOR)

Meripelastusjohtaja voi tarvittaessa asettaa onnettomuuspaikan johtajan (OSC), jonka tehtävänä on meripelastusjohtajan alaisuudessa johtaa onnettomuusalueen ulkopuoliset etsintä- ja pelastustoimet onnettomuuspaikalla. Onnettomuuspaikan johtajan on oltava tehtävään hyvin perehtynyt henkilö. Kiireellisissä tapauksissa, joissa se ihmishenkien pelastamiseksi on välttämätöntä, voidaan OSC:ksi tilapäisesti nimetä muukin tehtävään kykenevä henkilö kuin virkamies. Meripelastusjohtaja voi asettaa yhden tai laaja-alaisemmassa onnettomuudessa usean onnettomuuspaikan johtajan.

Kansainvälisellä vesialueella muun kuin Suomen lipun alla purjehtivan aluksen henkilön on suostuttava vapaaehtoisesti tehtävään, muuten häntä ei tule tehtävään asettaa. On syytä välttää asettamasta tehtävään muutakaan henkilöä, joka ei ole siihen halukas. Rajavartiolaitoksen virkamiehen voi SMC kärkeä OSC -tehtävään.

Onnettomuuspaikan johtajan nimeäminen on tarkoituksenmukainen ratkaisu erityisesti sellaisissa tapauksissa, joissa onnettomuuspaikalle saapuu useita etsintä- ja pelastusyksiköitä. Paikalle saapuneille etsintä- ja pelastusyksiköille annetaan tehtävät. Tähän toimenpiteeseen onnettomuuspaikalla olevalla henkilöllä on joskus parhaat edellytykset.

Onnettomuuspaikan johtajaksi on pyrittävä määräämään sen etsintä- ja pelastusyksikön päällikkö, jolla on parhaat johtamisedellytykset. Onnettomuuspaikan johtajana voi toimia myös maista onnettomuusalueelle lähetetty rajavartiomies. Meripelastuksen johtokeskus tukee onnettomuuspaikan johtajan johtamistoimintaa järjestämällä hänen käyttöönsä tarvittavat voimavarat.

Onnettomuuspaikan johtaja voi antaa paikalla oleville etsintä- ja pelastusyksiköille sitovia käskyjä ja määräyksiä. Hän käyttää tehtävässään meripelastusjohtajan alaisuudessa julkista valtaa ja toimii tehtävässään virkavastuun alaisena. Tehtävään asetettavalle tulee aina erikseen selvittää, että hän toimii tehtävässä täydellä virkavastuulla.

5.1 Onnettomuuspaikan johtajan tehtävät

- Laatia suunnitelma, jonka avulla toimintaa voidaan johtaa SMC:n antamien käskyjen mukaisesti.
- Tarkistaa ja muuttaa suunnitelmaa kun käytettävissä olevat välineet tai onnettomuuspaikan tilanne sitä edellyttävät
- Seurata säätilaa ja merenkäyntiä ja ilmoittaa näistä säännöllisin väliajoin SMC:lle.
- Järjestää toimivat viestiyhteydet ainakin SMC:n ja pelastusyksiköiden kanssa.
- Huolehtia operaation tapahtumien yksityiskohtaisesta kirjaamisesta ja taltiointista. Tähän kuuluu mm. pelastusyksiköiden tulo- ja lähtöaikojen, etsintätehtävien, etsittyjen alueiden, etsintälinjavälien, näkyvyyden, sääolosuhteiden ja tehtyjen toimenpiteiden sekä tulosten kirjaaminen.
- Lähettää säännöllisesti tilanneilmoituksia SMC:lle. Ilmoituksissa pitää mainita ainakin sää- ja meriolosuhteet, etsinnän ilmoituksenaikaiset tulokset, kaikki tehdyt toimenpiteet, suunnitelmat ja mahdolliset suositukset toimenpiteiksi.

- Esittää SMC:lle pelastusyksiköiden tehtävästä vapauttamista silloin, kun niiden apua ei niitä enää tarvita.
- Esittää lisäresursseja/resurssien korvaamista.

5.2 Onnettomuuspaikan johtajan toimenkuva

- Johtaa määrättyjen pelastusyksiköiden toimintaa tai jotain muuta erillistä osa-tehtävää.
- Johtaa pelastustoimia niiden ohjeiden ja linjausten mukaan, mitä meripelastusjohtaja on hänelle antanut.
- Arvioi meripelastusjohtajan apuna millaisia voimavaroja pelastus- tai etsintätehtävässä annetaan.
- Tiedottaa pelastusyksiköille tehdyistä suunnitelmista, päätöksistä ja välittää meripelastusjohtajan käskyt.
- Tekee toimintasuunnitelmiin tilanteen edellyttämiä muutoksia. Tarve muutoksiin voi johtua esimerkiksi pelastusyksiköiden varustuksesta tai miehityksestä, pelastustöiden sujumisesta ja mahdollisella onnettomuusaluksella vallitsevan tilanteen muutoksista. Näistä muutoksista on välittömästi ilmoitettava meripelastusjohtajalle, joka lopullisesti päättää niiden toteuttamisesta.
- Kirjaa yksityiskohtaisesti tapahtumien kulku. Tähän kuuluu yksiköiden saapumisajat, tehdyt päätökset ja esitykset aikamäärineen, samoin annetut käskyt ja saadut ilmoitukset, etsityt alueet, pelastettujen määrät ja muut tulokset.
- Tekee meripelastusjohtajalle ennakoivia esityksiä etsintä- ja pelastustoimista.

5.3 Onnettomuuspaikan johtajan varustus

- Riittävä viestivarustus, jonka avulla voidaan muodostaa tehtävien edellyttämiä radioverkkoja ja samanaikaisesti pitää yhteyttä kaikkiin meripelastusjohtajaan ja alajohtajiin.
- Tilaa ja työrauha tilannekuvan ja -tiedostojen ylläpitämiseen.
- Riittävästi apulaisia, joista voidaan muodostaa onnettomuuspaikan johtajaa avustava ryhmä.

Onnettomuuspaikan johtajan salkku pitäisi olla vedenpitävä ja helposti liikuteltava. Salkun perustarvikkeisiin kuuluu OSC- tai RAJAVARTIOLAITOS-tekstillä varustettu heijastinliivi, kannettava VHF-radio, GSM-puhelin varavirtalähteinen, digitaalikaamera, sanelulaite, valaisin, monitoimityökalu, muistiinpanovälineet, alueen karttoja sekä mahdollisesti kofeiinitabletteja, energiapatukoita, ensiaputarvikkeita sekä termospullossa kuumaa juotavaa. Salkkua täydentää oleellisesti kannettava tietokone langattomine tietoliikenneyhteyksineen. OSC:n johtamisvälineet on sijoitettava paikkaan, josta ne ovat OSC-tehtävään määrätyn saatavissa, esimerkiksi merivartioalueen päivystäjän toimipaikka ja Vartiolentue. (kuva rajavartiolaitos)

5.4 Onnettomuuspaikan johtoryhmä

- Onnettomuuspaikan johtajan tueksi voidaan muodostaa onnettomuuspaikan johtoryhmä, johon voidaan kutsua eri viranomaistahojen ja vapaaehtoisen pelastuspalvelun paikallisen tason edustajia.
- Kun kyseessä on meripelastuslain mukainen ihmishenkien pelastaminen mereltä, johtaa OSC onnettomuuspaikan johtoryhmän työskentelyä. Kun ihmishenget on pelastettu tai muutoin voidaan olettaa, meripelastuslain mukainen päätehtävä on suoritettu, voidaan johtoryhmä edelleen pitää koossa, mutta työskentelyä johtaa se viranomainen, jonka toimialaan jatkopelastustoimenpiteet kuuluvat.

OSC on saanut SMC:ltä tehtäväkseen koordinoida etsintätoimia alueella sekä koota onnettomuuspaikan johtoryhmän avukseen (kuva rajavartiolaitos)

5.5 Onnettomuuspaikan johtajan ja meripelastusjohtajan yhteydenpito

Viestiliikenne tulee toteuttaa, kuten hätäliikenne on ohjeistettu. Mikäli onnettomuuspaikan johtajaksi on asetettu useampi henkilö, tulee heidän kutsut selkeästi yksilöidä, esimerkiksi OSC1, OSC2 ja OSC3. Onnettomuuspaikan johtaja voi olla yhteydessä meripelastusjohtajaan;

- Kun etsintä- tai pelastustehtävä aloitetaan
- Kun on kerrottavaa onnettomuuspaikan tilanteesta tai muutoksista.
- Onnettomuuspaikalle saapuu lisää yksiköitä
- Lisätietojen hankkiminen ja välittäminen
- Tarvitaan lisää pelastusyksiköitä tai kun yksiköitä voitaisiin vapauttaa kokonaan tai osittain toiseen tehtävään.
- Onnettomuuspaikan johtajan työtaakka on tullut liian suureksi. Tämän ilmoittaminen on hyvin tärkeää, jotta OSC:tä voidaan tukea. Ilmoittaminen edellyttää rehellisyyttä omien voimien suhteen sillä työtaakan kovuuden tunnistaminen ei osoita heikkoutta vaan järkevyyttä.
- Pelastustoimet ovat tuottaneet tuloksia

5.6 Etsintä/pelastussuunnitelman tarkoitus ja toteuttaminen

Meripelastusjohtaja tekee pääsääntöisen pelastus- ja toimintasuunnitelman. Tehokas ja toteuttamiskelpoinen suunnitelma käsittää myös yhteistoiminnan järjestelyn eri pelastusviranomaisten kesken. Perusteellisen pelastussuunnitelman laatimiseen ei aina ole mahdollisuuksia. Meripelastusjohtajan tulisi, onnettomuuspaikan johtajan avustamana tarkistaa, että pelastussuunnitelma on toteuttamiskelpoinen siinä vaiheessa, jolloin eloonjääneet ja hätään joutunut kohde on paikannettu. Tällöin korostuu meripelastusjohtajan ja onnettomuuspaikan johtajan yhteistyö

ja suunnitelman nopea muuttaminen onnettomuuspaikan johtajan antamien tietojen ja meripelastusjohtajan käskyjen perusteella.

5.6.1 Pelastussuunnitelman vaiheet ja sisältö

Pelastussuunnitelman kuusi vaihetta

- Toimintapaikan ja ympäristön analysointi huomioonottaen sääolosuhteet, näkyvyys, jääolosuhteet ja merenkäynti. Onnettomuuspaikan johtajan tulee kyetä yksiselitteisesti kertomaan meripelastusjohtajalle edellä mainitut tiedot.
- Pelastusmenetelmän valinta. Meripelastusjohtajan tehtävänä on, viime kädessä, päättää, mitä menetelmää käytetään, mutta onnettomuuspaikan johtajan tehtävänä on luoda edellytykset sille, että päätös on realistinen.
- Pelastusyksiköiden valinta. Onnettomuuspaikan johtaja avustaa meripelastusjohtajaa valitsemaan pelastusyksiköt.
- Optimaalisen pelastussuunnitelman valinta.
- Toteuttamiskelpoisen pelastussuunnitelman valinta.
- Toteuttaminen

Pelastusvalmiuden ennakointi

Pelastusvalmiuden ennakointi edellyttää esimerkiksi seuraavia ehtoja

- Pelastusyksiköt ovat siirtyneet pelastettavan todennäköisen sijaintipaikan läheisyyteen tai niiden nopeaan ja välittömään siirtymiseen on ACO:n johtamana varauduttu (esim. naapurivaltioista hälytetyt helikopterit ovat valmiudessa lähimmällä lentokentällä); tai
- Pelastusyksiköt osallistuvat myös etsintään tällä alueella.
- Tapauksessa, jossa pelastettavien tai kohteen sijainti tiedetään täsmällisesti, pelastustoimet on aloitettava välittömästi ja viivyttelämättä siitäkin huolimatta, että yksityiskohtaista pelastussuunnitelmaa ei olisikaan ehditty laatia.

5.6.2 Pelastussuunnitelman pääpiirteet

Pelastusyksiköiden järjestely

Pelastussuunnitelma käsittää lähinnä pelastuskaluston- ja henkilöstön käytön olosuhteiden ja tapahtuman luonteesta aiheutuvien vaatimusten perusteella. Pelastussuunnitelman laatimiseen kuuluu aina jokin, tai joitakin seuraavista toimenpiteistä:

- Pelastushelikoptereiden ja muiden olosuhteisiin sopivien ilma-alusten käytön järjestäminen miehistöineen ja varusteineen, mukaan lukien helikoptereiden huolto. (ACO)
- Maitse liikkuvien pelastusyksiköiden käytön järjestäminen kalustoineen, varusteineen ja miehistöineen. (Esimerkiksi saaristossa tapahtunut haveri, jossa tiestöä ja saaristolauttoja käyttäen pelastusyksiköt pääsevät ajoneuvoin lähelle onnettomuuspaikkaa)

- Pinta-alusten käytön järjestäminen meri- ja saaristoalueella vallitsevien olosuhteiden mukaan.
- Vedenalaisten pelastusyksiköiden käytön järjestäminen meri- ja saaristoalueilla vallitsevien olosuhteiden mukaan.

Lääkinnällinen pelastustoiminta ja pelastustoimien turvaaminen

- Lääkinnällisten pelastustoimien huomioon ottaminen ja pelastettavien turvaan saattaminen.
- Pelastustoimien turvaaminen ja lisävahinkojen estäminen.

Avomerellä tapahtuvien pelastustoimien varalta pelastussuunnitelma voi käsittää myös ilmateitse toimitettavan avun järjestämisen. Pelastushelikopterit tuovat nopeasti paikalle pelastusryhmiä (lääkintä, savusukellus, sammutus) ja kykenevät paluukuljetuksina tuomaan onnettomuusalueelta pahiten loukkaantuneet sairaalahoitoon. Helikopterit pintasukeltajineen ja tehokkaine etsintävälineineen (pimeänäkölaite, valoheitin, lämpökamera) kykenevät usein ainoana pelastusyksiköinä erittäin kovassa merenkäynnissä tapahtuvaan pintaetsintään ja pelastukseen. Pelastustoimintaa varten on varattava mahdollisimman nopeasti riittävä helikopteri-kalusto, turvattava lentoturvallisuus paikallisella lennonjohtajalla tai ACO:lla ja määräämällä onnettomuusalue muulta ilmaliikenteeltä lentorajoitusalueeksi. Helikoptereiden huolto ja tankkaus on myös osa toiminnan turvaamista.

Kun kyseessä on varallinen lasti, tulee hätäkeskuksesta selvittää lastin käyttäytyminen tulen, kastumisen tai uppoamistilanteen varalta, tuulen ennakoitava käyttäytyminen koskien pelastustyötä ja mahdollista lähialueen evakuointitarvetta.

Pelastussuunnitelmaan vaikuttavia tekijöitä

Ennen pelastustoimien aloittamista tulee selvittää mitä kalustoa ja menetelmiä olisi sopivinta käyttää. Niiden valintaa tehtäessä tulee ottaa huomioon seuraavat tekijät:

Toimenpiteet joihin havainnon tekijä tai onnettomuuspaikalla olevat ovat ryhtyneet

- Mitä pelastustehtävässä käyttökelpoisia varusteita pelastettavilla on?
- Ovatko he itse voineet pelastautua?
- Minkä verran aikaa on käytettävissä?

Toimintapaikan ja pelastettavien sijainti

- Avomerellä, rannikolla tai saaristossa
- Merenkäynti ja etäisyys rannikolta
- Etäisyydet pelastusyksiköiden tukikohdista
- Etäisyydet lähimpiin evakuointipaikkoihin, sairaaloihin, kauppa-aluksiin

Pelastettavien vammat ja kunto

- Ellei vammoista tai kunnosta ole tietoa, tulee varautua siihen, että lääkintähuollon apua tarvitaan.
- Triage.

Vaaratilanteeseen tai onnettomuuteen joutuneiden henkilöiden lukumäärä

- Dokumentoitava onnettomuuspaikalla olevien määrä, nimet.
- Dokumentoitava onnettomuuspaikalta poistuneiden määrä, nimet, yhteystiedot

Käytettävissä olevien pelastusyksiköiden määrä, kapasiteetti ja valmius

Jos pelastuskalustoa on jo aiemmin siirretty todennäköiselle vaara- tai onnettomuusalueelle tai ne on pyydetty valmiuteen, voidaan varsinaisiin pelastustoimiin ryhtymistä nopeuttaa (Esimerkiksi alus on ilmoittanut vaarallisesta kallistumisesta ja kaatumisuhkaan on riittävällä kalustolla varauduttu).

Säätö ja ennuste, näkyvyys, merenkäynti ja muut olosuhteet onnettomuuspaikalla

- Tämä vaikuttaa pelastustoimintaan ja pelastettavien mahdollisuuksiin selviytyä hengissä

Toimintapaikalla käytettävissä olevat viestiyhteydet ja näiden toimivuus

- Ellei viestintämahdollisuuksia ole, tulee ne järjestää siirtämällä toimintapaikalle viestikalustoa ja mahdollisesti ilma-alus seuraamaan tilannetta ja välittämään viestejä.

Vuodenaika ja vuorokaudenaika

- Näillä on merkitystä pelastustoimien suoritusmahdollisuuksiin, pelastuskaluston valintaan ja pelastettavien varustetarpeisiin ja mahdollisuuksiin selviytyä hengissä toimintapaikalla, kunnes pelastettavat on saatu turvaan.

Onnettomuusalue ja sen lähiympäristö

- Kohteen täsmällinen sijainti
- Kohteen asento ja tila toimintapaikalla
- Kohteen tunnistaminen (alueella useita aluksia?)
- Mahdollisuus laskeutua tai vinssata alukselle tai alukselta
- Vaara ajautua karikkoon
- Tulipalo- tai räjähdysvaara aluksella
- Vuotaako alus, riittävätkö pumpput, sähkönsyöttötarve
- Uppoaako alus, (hinaus matalikolle ja saaristossa pois väylältä)
- Onko alus kallistunut, onko kaatumisvaaraa
- Henkilömäärä aluksella
- Evakuoitavien määrä
- Loukkaantuneiden määrä, lääkintähuollollinen tarve (triage)
- Aluksen lasti, aiheutuuko siitä vaaraa aluksella olijoille tai ympäristölle

- Onko aluksella mahdollisuus itse evakuoida
- Onko henkilöitä poistunut aluksesta, pelastusveneillä/määrä, joutunut mereen/määrä

5.6.3 Onnettomuuspaikan johtajan nyrkkisäännöt

Tehtävän vastaanottaminen

- mitä pitäisi meripelastusjohtajan apuna tehdä
- mikä on tehtävärooli koko pelastusorganisaatiossa
- missä ja milloin OSC on valmis aloittamaan toiminnan ja missä tehtävä on
- mitä voimavaroja on käytettävissä
- tarvitaanko apulaisia ja keitä on käytettävissä.
- miten yhteydenpito järjestetään

Onnettomuus- tai johtopaikalle saapuminen

- otetaan yhteys onnettomuusalukseen ja selvitetään sen tilanne
- ilmoitetaan OSC-tehtävä ja asema pelastusyksiköille sekä muille viranomais-toimijoille
- ilmoitetaan meripelastuksen johtokeskukselle paikalle tulo, johtamispaikka ja mitä viestivälineitä OSC :lla on käytössä

Arvioidaan tilanne, kirjataan se ja kuvataan SMC:lle

- mitä on näkyvissä ja mitä on saatu tietoon
- millaiset olosuhteet ovat

Perehdytään tilanteeseen ja hankitaan lisää tietoja

- mitä tiedetään tilanteesta
- mitä pitäisi tietää lisää
- mitä voimia on käytössä
- neuvotellaan onnettomuusaluksen kanssa sen tarpeista

Suunnitellaan

- mietitään saatua tehtävää
- tehdään toiminnan perusajatus
- mietitään, toteutuuko pelastusjohtajan antama käsky
- suunnitellaan voimien käyttö yksityiskohtaisesti
- suunnitellaan viestiliikenne onnettomuusalukseen ja pelastusyksiköihin
- kirjataan suunnitelma ja ilmoitetaan se meripelastuksen johtokeskukseen

Käsketään

- annetaan yksiköille tehtävät, mahdollisuuksien mukaan kirjallisesti
- yhteydenpitotavat ja ilmoitusten antaminen
- kirjataan annetut käskyt

Arvioidaan tilannetta

- hankitaan lisätietoja onnettomuudesta, uhreista, onnettomuusaluksesta sekä mitä lisätiedot edellyttävät jatkosuunnitelmalta
- mietitään, tarvitaanko lisävoimia, jos, niin millaisia
- tulee pimeä, muuttuuko sää, onko TODELLA kiire
- valmistellaan pelastusyksiköiden huoltotoimenpiteet

Tehtävän, sen toteutustavan ja toimenpiteiden arviointi

- onko saatu tehtävä ymmärretty oikein
- mitä on tehty
- onko unohtunut jotain
- mitä vielä pitäisi tehdä
- riittääkö aika ja voimavarat ihmishenkien menestykselliseen pelastamiseen

Suunnitellaan jatkotoimet siltä varalta että

- vahingot ovat ensiarvioita suuremmat
- sää muuttuu
- joudutaan luopumaan joistakin yksiköistä

Seurataan

- tilanteen muuttumista
- onko annetut tehtävät ymmärretty oikein
- onko turvallisuustehtävät otettu kaikessa huomioon
- onko voimavaroja tarpeeksi ja voisiko niitä vapauttaa

Ennen kuin tehtävä päätetään

- onko saatu tehtävä toteutettu vaaditulla tavalla
- onko onnettomuusaluksella vielä tarpeita
- vapautetaan johdettavat yksiköt sekä mahdolliset muut alayksiköt
- kirjataan tilanne ja toimenpiteet, raportoidaan meripelastuksen johtokeskukseen
- tarvittaessa tehdään yksityiskohtainen selvitys tapahtumien kulusta

